

↳ Dante Alighieri

Isteni színjáték

Pokol

IX. ÉNEK
(Dis kapuja előtt,
majd a Pokol Hatodik Körében)
Az alsó pokol megnyílik

Szorongató várakozás

A gyáva szín külsőre is kiült, 1
 hogy visszajött a Mester — ő meg erre
 friss haragját elfojtotta belül.
 Állt és figyelt, mint aki hallgatózik, 4
 mert a szeme nem hordott messzire
 a sötét levegőben, sűrű ködben.
 „Pedig most győznünk kell ebben a harcban 7
 — mondta. — Ha nem... Bár, aki biztatott...
 Jaj, mennyi idő kell, hogy ideérjen?”
 Jól láttam én, hogy el akarja fedni 10
 beszéde kezdetét a folytatással,
 mert sehogy sem illett az elejéhez;
 de amit mondott, jócskán megijesztett, 13
 talán mert félbehagyott mondatából
 rosszabbat gondoltam, mint amit ő.

Vergilius előző útja

„Szokott-e itt, e gyász-gödör legalján 16
 az első szintről járni valaki,
 kinek csak egy fája: a remény hiánya?”
 — ezt kérdeztem most tőle. „Nemigen 19
 fordul elő — felelt —, hogy közülünk
 valaki erre járjon, ahol én.
 De tény, hogy voltam egyszer idelelni 22
 a gonosz Erichtho varázsszavára,
 ki árnyakat testükhöz visszahívott.
 Csak nemrég volt még nélkülem a testem, 25
 mikor leküldött e falon belülré
 a Júdás-körből egy lelket kihozni.
 Az a legmélyebb hely, a legsötétebb, 28
 legtávolabb az égi mozgatótól.
 Jól ismerem az utat, légy nyugodt.
 Ez a mocsár, mely ilyen büzt lehel, 31
 körül folyja a kínok városát;
 oda be szépszerével nem jutunk.”

A három Fúria

Mást is mondott, de azt már nem tudom, 34
 mert odaszegeződött a szemem
 a magas torony tüzes tetejére,
 ahol váratlanul bukkant ki három 37
 vérfoltos, pokolbéli Fúria:
 a testük s a mozgásuk, mint a nőké,
 zöld vízikígyót hordtak öv gyanánt, 40
 hajuk helyett siklók és viperák
 fonták be rémisztő homlokukat.
 Ő, aki ismerte az Örök Sírás 43
 Királynőjének cselédlányait,
 azt mondta: „Nézd! A vad Erinysek!

8. Aki biztatott: Beatrice. Ő ment le a Pokol Első Körébe, hogy Vergiliust felkérje Dante vezetésére (*Pok.* II,70). Vergilius reméli, hogy Beatrice — aki a Mennyben van — nem hagyja cserben őket.

14. Félbehagyott mondat: a 8. sorbeli „Ha nem...”

16. Gödör legalján: az Alsó Pokolban, Dis városában.

17–18. Első szint: a Pokol Első Köre. Az ott lévőket semmi szenvedés nem sújtja azon kívül, hogy nincs reményük onnan kiszabadulni (*Pok.* IV,37–42). Vergilius is ilyen.

23–24. Erichtho: ókori varázslónő, Vergilius kortársa. Holt lelkeket (= árnyakat) arra kényszerített, hogy térjenek vissza időlegesen a testükbe, azaz éljedjenek fel.

25. Értsd: halálom után nem sokkal.

26. Erről — tehát hogy Erichtho leküldte Vergiliust a Pokol fenekére és felhozott vele egy kárhozott lelket — nem szól semmilyen ismert forrás, ez Dante találmánya lehet.

29. Égi mozgató: a Kristály-szféra, mely mint legfelső-legkülső sféra a többi szférát (az egész világot) tartalmazza és forgatja. Értelemszerűen a Földgolyó közepe van tőle legtávolabb; itt bűnhődik — Lucifer mellett — Júdás (*Pok.* XXXIV).

38. Fúria (görögül Erinys, Erinusz): az ókori mitológiában a holtakat a bűneikért üldöző istennő, a lelkiismeret gyöttrő megtestesülése. A Fúriák/Erinysek hárman vannak: Megaira, Alektó, Tesiphoné.

43. Ő, aki ismerte Vergilius, mert műveiben leírta a Fúriákat.

43–44. Örök Sírás Királynője: Persephoné (latinul Proserpina), az Alvilág királynője, Hadés (latinul Pluto) isten felesége. — Dante ezt a jelenetet Vergilius hitvilágába helyezi, hiszen „Alvilág királynője” nevű személy vagy funkció nincs Dante Poklában.

44. Cselédlányai: a Fúriák/Erinysek.

Az ott Megaira, ő áll bal felől; az, aki jobb oldalt zokog: Alektó; középen Tesiphoné.” S befejezte.	46
Körmével tépte mindegyik a mellét, ütötte magát s úgy rikoltzott, hogyan reszketve a költőhöz simultam.	49
„Gyere, Medúza, hogy kővé ijesszed!” — mondták együtt, és közben rám lenéztek. — „Kár, hogy nem büntettük meg Théseust!”	52
„Fordíts hátat! Takard el a szemed! Ha jön a Gorgó s te meglátod őt, a hazatérésből semmi se lesz!” —	55
így szólt a Mester, aztán ő maga megfordított, s nem bízván a kezemben, a sajátját is az arcomra tette.	58

A megvető segítség

Ő, ti, akiknek ép a felfogása, figyeljétek az értelmet, mely ott van homályos soraim fátyla mögött!	61
Már jött a szennyos hullámokon át egy robajszerű hang, olyan ijesztő, hogyan mindkét part megremegett belé, mint amikor eltérő hőfokú légáramokból szél korbácsolódik, nyúvi az erdőt, semmit sem kímélve	64
ágot hasít, lombot szór szanaszét, hogyan aztán büszke porfelhőt emelve megfutamítson pásztort és vadat.	67
Költőm levette szememről kezét: „Nézz jó erősen — szólt — az ősi lápra, oda, ahol legvastagabb a köd!”	70
Ahogyan a békák ellenségüket, a siklót látva eltűnnek a vízben, míg végül mind a fenéken lapul,	73
úgy láttam én több ezer kárhozottat lebukni valaki elől, aki a Styxen száraz lábbal lépkedett.	76
Arca elől a poshadt levegőt a baljával gyakran elhessegette, de ezen kívül nem zavarta semmi.	79
Már biztos voltam benne: égi küldött, s a Mesterhez fordultam; ő leintett, hogyan hallgassak és hajoljak meg inkább.	82
Jaj, látszott rajta a mély megvetés! A kaput egy pálcával megsuhintva megnyitotta — és nem volt ellenállás.	85
„Ó, égből kiűzött, nyomorú nép! — kezdte s megállt a szörnyű küszöbön. — Honnan van bennetek ez a pimaszság?	88

52. Medúza: mitológiai női szörny, a három Gorgó-nővér egyike. Aki ránézett, az kővé vált a borzalomtól.

54. Théseus: athéni hős, aki leszállt az Alvilágba, hogy Persephoné királynőt visszavigye az életbe. Fogságba esett, de végül Hercules (Héraklész) kiszabadította. A Fúriák azt mondják: ha Théseust megöltük volna, senki más nem merészkedne le az Alvilágba.

62. Dante arra figyelmeztet, hogy allegorikusan kell olvasnunk, amit mond, s az itt kezdődő szövegrészből kell megértenünk, hogy a racionális észérvek (melyeket Vergilius és az ókori filozófia képvisel) nem elegendők az üdvösséghez: ahhoz isteni segítség („kegyelem”) kell.

66. Mindkét part: a Styx-mocsár két partja, azaz a körgyűrű külső és belső kerülete.

85. Égi küldött: angyal. A magyar *küldött* (mint az olasz *messò* is) tükrözi a görög *angelos* szót, melynek eredeti jelentése ugyancsak „küldött”.

Mért rugdalóztok az Akarat ellen, amelynek gátat nem szab semmi sem, s mely kínokat többször megnövelte?	94
Mire való a sors ellen kikelni? Kutyátok, Cerberus (tudjuk, miért!) kopasz torokkal, állal jár ma is!”	97
És ahogy jött, ment is a mocsos úton. Hozzánk egy szót se szólt, arca olyan volt, mint akit más gond emészt és nyomaszt, nem azoké, akik körülveszik.	100
Mi elindultunk a város felé, tudva, hogy védenek a szent szavak.	103

Belépés a Hatodik Körbe

Beléptünk, végre minden vita nélkül, és én, mivel nagyon kíváncsi voltam, hogyan mit zár magába ez az erőd, a falon belül nézek körbe máris: nagy síkságot látok mindkét irányban, keservvel és undok kínnal tele.	106
Ahogyan Arles-nál (hol mocsár lesz a Rhône-ból) meg Polánál (ahol Itáliát a Quarnero-öböl fürdetve zárja)	109
a sok sírtól hepehupás a táj, úgy álltak sírok itt, mindenfelé, csak hogy ezek szörnyűbbek amazoknál, mert lángok égtek a sírok körül, amitől mind úgy felforrósodott, ahogy a vas a kovács műhelyében.	112
Föl voltak billentve a sírfedők és hangos jajgatás jött ki alóluk, mely irtózatosszenvedésre vallott.	115
Így szóltam: „Mester, vajon kik azok, akiket rejt ez a sok kőkoporsó, s hallatszik elkínzott sóhajtozásuk?”	118
S ő válaszolt: „A fő-eretnekek, meg követők, szektánként. A sírok sokkalta zsúfoltabbak, mint hiszed!	121
Ki-ki a magafajtaival van együtt, s a gödrök más-más forrásúak.” S miután jobbra fordult, gyalogoltunk a kín-gödrök s a bástyafal között.	124

(Nádasdy Ádám fordítása és jegyzetei)

96. Értsd: büntetésből, hasonló engedetlenségükért.

99. Utalás az 54. sorban említett mitológiai történetre. Héraklész, amikor lement Théseusért az Alvilágba, a vele szembeálló Cerberus kutyát a nyakánál megláncolta s úgy vonzolta; ettől kopott kopaszra a szőre. (Mivel három feje volt — lásd *Pok.* VI, 13 —, ez nyilván csak az egyik nyakára vonatkozott.)

102. Meglepő, hogy egy angyalt gondok nyomasszanak. Sokan úgy értelmezik: a lehető leghamarabb vissza akar térni a mennybe.

106. Beléptünk: Dis kapuja egyben a Hatodik Kör és az egész Alsó Pokol bejárata is.

112. Arles: város Dél-Franciaországban, ahol a Rhône folyó terjedelmes mocsárrá válik.

113. Pola: város az Adria partján, az Isztriai-félszigeten (ma Pula, Horvátország).

114. Quarnero-öböl: ez volt Olaszország legkeletibb határa (ma Kvarner, Horvátország).

115. Sok sír: Arles, illetve Pola közelében egy-egy hatalmas régi római temető terül el; ezekben a sírok a földön álló vagy a földbe sülyesztett kőládák (szarkofágok).

127. Eretnek: olyan hívó keresztény, aki az egyházétól eltérő tanokat hisz és hirdet. Ezt a középkori egyház nagy bűnnek tartotta. Az eretnekek közösségeit szektáknak nevezték.

132. Jobbra: tehát az óra járásával ellenkező irányban. Ez feltűnő, mert egyébként mindig bal felé (az óra járasa szerint) haladnak körbe. Nem tudjuk, Dante mit akart ezzel kifejezni.